

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.4:004.9

DOI: 10.33663/1563-3349-2025-98-77

О. В. БАТАНОВ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Аналізується вплив цифровізаційних процесів на розвиток сучасного конституційного права. Встановлено, що цифровізація конституційного права проявляється в декількох ключових напрямках, серед яких трансформація традиційних конституційних прав і свобод під впливом цифрових технологій, виникнення принципово нових прав людини – цифрових прав, а також цифровізація організації державної влади та місцевого самоврядування. Досліджено сутність та зміст цифрових прав людини як окремої групи прав, які пов'язані з використанням та/або реалізуються в мережі «Інтернет» за допомогою спеціальних пристроїв. Аргументовано, що конституційне закріплення цифрових прав людини може здійснюватися через «конституціоналізацію цифрових прав» (пряме закріплення в конституції нових цифрових прав). Висвітлено актуальний стан конституціоналізації цифрових прав в Україні та наголошено на необхідності їх подальшого розвитку через спеціальне законодавство та можливі конституційні зміни.

Ключові слова: держава, суспільство, конституційне право, конституціоналізм, цифровізація, цифрові права людини, інформаційне суспільство, Інтернет, електронне урядування, е-демократія, права людини, право на приватність, цифрова ідентичність, інформаційне суспільство, інформаційний омбудсман, цифрова грамотність.

© БАТАНОВ Олександр Васильович – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, провідний науковий співробітник відділу конституційного та муніципального права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України; ORCID: 0000-0002-0239-4539; e-mail: batanov_olexandr@ukr.net

Batanov Oleksandr. Digitalisation of modern constitutional law in the context of globalisation

The article provides a comprehensive analysis of the impact of digitalization processes on the development of modern constitutional law. It is established that the digitalization of constitutional law manifests itself in several key directions, including the transformation of traditional constitutional rights and freedoms under the influence of digital technologies, the emergence of fundamentally new human rights – digital rights, as well as the digitalization of the organization of state power and local self-government.

The essence and content of digital human rights are examined as a separate group of rights associated with the use of and/or exercised via the Internet through specific digital devices. It is argued that the constitutional enshrinement of digital human rights may be carried out through the «constitutionalization of digital rights» (direct incorporation of new digital rights into the constitution).

The current state of digital rights constitutionalization in Ukraine is examined, and the necessity of their further development through special legislation and possible constitutional amendments is emphasized.

Key words: state, society, constitutional law, constitutionalism, digitalization, digital human rights, information society, internet, e-government, e-democracy, human rights, right to privacy, right to be forgotten, information society, information ombudsman, digital literacy.

Постановка проблеми. Провідне місце у системі права будь-якої держави займає конституційне право. Своєрідність конституційного права полягає насамперед у тому, що воно відіграє основоположну та провідну роль щодо інших галузей права. Це, у свою чергу, визначається відповідним значенням та характером тих суспільних відносин, на регулювання яких спрямоване конституційне право як система. Насамперед це відносини, які є основою суспільного та державного ладу, взаємовідносин людини, громадянського суспільства і держави, здійснення публічної влади, функціонування територіальних громад тощо.

Конституційне право закріплює сутність, форми і структуру держави, правовий статус людини і громадянина, систему органів державної влади та місцевого самоврядування, а також загальний механізм їх функціонування. Конституційно-правові положення та норми є вихідними для усіх та кожної з інших галузей права, які розвивають та конкретизують їх на іншому рівні. Саме тому, що конституція та інші конституційно-правові акти спрямовані на закріплення та регулювання не усіх та не будь-яких суспільних відносин, а лише тих, які визначають головні, докорінні, якіс-

ні засади держави та суспільства, конституційне право виступає як центральна, фундаментальна та провідна галузь права кожної окремої країни.

Слід констатувати, що в сучасному світі стрімко підвищується статус конституційного права не лише як фундаменту усієї правової системи суверенних держав, а й в контексті формування глобального конституціоналізму. Конституційно-правова матерія розширюється та об'єкти конституційно-правового регулювання ускладнюються у зв'язку з тенденціями політологізації, економізації, соціологізації, екологізації й інформатизації конституційного права [1].

На процеси функціонування конституційного права в умовах викликів сьогодення особливо відчутним є вплив інформації та цифрових технологій. У ХХІ столітті інформація є головним чинником соціалізації людини, сполучною ланкою між людиною, суспільством і державою. Об'єктивне та своєчасне інформування громадян з боку влади й надання необхідної для функціонування держави інформації з боку громадян, отримання учасниками суспільних відносин достовірної та повної інформації про події в країні, навколишньому середовищі, використання інформації задля задоволення основних потреб є підґрунтям і запорукою розбудови демократичної, правової держави, громадянського й інформаційного суспільства [2, с. 12].

Аналіз останніх публікацій. Проблематиці цифровізації права, цифрових прав людини, електронного урядування, реалізації інформаційної функції держави та її інформаційної відкритості, трансформації механізмів реалізації і гарантування прав людини в умовах цифрової епохи присвячено наукові дослідження А. А. Барікової, І. О. Берназюк, О. О. Берназюка, В. В. Берч, В. М. Бесчастного, Д. М. Белова, Ю. В. Богдан, Н. В. Верлос, О. А. Заярного, Н. В. Камінської, О. В. Каплій, Б. А. Кормича, Т. А. Костецької, М. В. Костицького, А. Р. Крусян, Н. В. Кушакової-Костицької, І. В. Кушнір, О. В. Нестеренко, Н. М. Пархоменко, О. В. Петришина, О. З. Романчук, Т. М. Слїнько, В. І. Чалчинського та ін.

Однак, попри значну кількість наукових праць, присвячених питанням цифрових технологій у праві та ролі цифровізації у забезпеченні прав людини, проблематика цифровізації як тенденції розвитку сучасного конституційного права залишається недо-

статньо дослідженою. Дискусія щодо цифровізаційних аспектів сучасного конституціоналізму триває, що й актуалізує подальше опрацювання цієї теми.

Метою статті є визначення ролі цифровізації у розвитку сучасного конституційного права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Динамічний розвиток сучасних інформаційних, особливо комп'ютерних, технологій дає підстави говорити про тенденції інформатизації та цифровізації конституційного права. Створення різноманітних цифрових інфраструктур в умовах сьогодення є основним чинником розширення доступу громадян до глобального інформаційного середовища та знань. Адже вільний доступ до Інтернету визнано ООН фундаментальним правом людини – цифровим правом. У сучасних умовах цифровізація повинна забезпечувати кожному громадянину рівний доступ до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Це водночас накладає свій відбиток на всю правову систему суспільства, насамперед інститути конституційного права [3, с.124].

У цих умовах доцільно звернути увагу на проблеми реалізації інформаційної функції держави, яка характеризує напрями та види діяльності так званої четвертої влади – засобів масової інформації. В юридичній доктрині вже давно намітилася тенденція її оформлення як самостійного напрямку державної діяльності [4-5]. Вона має свій зміст, способи і структури, своє забезпечення. Специфіка цієї функції полягає у способах її впливу на суспільство: цілеспрямована інформованість населення, а часом маніпулювання суспільною свідомістю, інші способи передачі інформації створюють необхідні умови для існування та функціонування інших галузей, усієї держави.

Сучасне суспільство, де основним предметом праці більшої частини людей є інформація та знання, а знаряддям праці – інформаційні технології, з повною впевненістю можна називати інформаційним. Вступ суспільства у нову, інформаційну, стадію розвитку одночасно означає появу у держави інформаційної функції. Її зміст охоплює утворення єдиного інформаційно-комунікативного простору держави як частини світового інформаційного простору, забезпечення вільного доступу користувачів до інформації шляхом постійного її накопичення, оновлення та розповсюдження; ство-

рення ефективної системи реалізації прав громадян та соціальних інститутів на вільне отримання, розповсюдження та користування інформацією; організацію єдиної системи забезпечення захисту інформації та інформаційної безпеки; сприяння подальшому розвитку ринку інформації, фактичному задоволенню потреб суспільства в інформаційних продуктах та послугах тощо. Тому сучасна держава за змістом та формою своїх функцій стає цифровою або так званою електронною державою [6].

Інформатизація конституційного права, стрімке проникнення у конституційне життя цифровізації, блокчейн-технологій, різних методів кібернетики та комп'ютерної техніки не лише відкриває широкі можливості для конституційного права, а й обумовлює необхідність посилення контролю за дотриманням вимог законодавства з питань інформаційної безпеки, кіберзахисту та запровадження інноваційних форм захисту прав людини у сфері інформації. Нові інформаційні виклики та загрози не лише для України й Європейського континенту, а й світу в цілому виникли в умовах російсько-української війни.

Нині вкрай актуальною залишається проблема забезпечення контролю за дотриманням права на доступ до інформації [2, 7–10]. Як відомо, право на отримання інформації посідає особливе місце у системі прав людини. Важливість цього права полягає в тому, що воно є механізмом захисту інших прав, оскільки прозорість та відкритість діяльності органів державної та муніципальної влади знижує рівень порушень прав людини. Без реалізації даного права громадянам неможливо активно брати участь в управлінні державними та місцевими справами.

Насамперед цифрова революція суттєво впливає на сферу прав людини. Форсованій цифровій трансформації підлягають конституційні права та способи їх реалізації. Поступове законодавче оформлення отримують цифрові права, що мають публічно-правову природу (право на забуття, право на доступ до мережі Інтернет тощо). Породжені цифровізацією та нерозривно пов'язані з нею цифрові права розширюють юридичний статус особистості у віртуальному середовищі.

Попри вагомий позитивний потенціал використання цифрових технологій справляє і негативний вплив на права людини. Інформаційний простір несе безліч загроз і небезпек, пов'язаних

із кіберзлочинністю, булінгом, сталкінгом, дискримінацією громадян, порушенням недоторканності їхнього приватного життя, обмеженнями свободи слова, таємниці листування та іншими порушеннями конституційних прав. За статистичними даними правоохоронних органів, значна частина злочинів сьогодні вчиняється з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій або в сфері комп'ютерної інформації. З них майже три чверті вчиняються з використанням мережі Інтернет, що актуалізує проблематику забезпечення та захисту прав людини.

Цифрова нерівність – тобто обмежений доступ окремих соціальних груп до ІКТ – породжує нову форму соціальної дискримінації, що суперечить принципу рівності прав, закріпленому в конституціях демократичних держав. Це вимагає від органів публічної влади послідовної політики цифрової інклюзії та правового регулювання, що забезпечить рівний доступ громадян до цифрових благ.

Конституційно-правове забезпечення прав людини в умовах цифровізації має відбуватися в умовах балансу між публічними та приватними інтересами. Із розвитком цифрових технологій держава зобов'язана створювати умови для безпечного використання інформаційного простору, одночасно не допускаючи надмірного втручання в особисту свободу, що могло б призвести до звуження конституційних прав. На цьому тлі виникає об'єктивна необхідність у переосмисленні підходів до конституційного регулювання. Конституції багатьох країн були прийняті ще до початку масштабної цифровізації, тож не охоплюють повною мірою нові цифрові виклики. У цьому контексті абсолютно закономірною є постановка сучасними українськими вченими-конституціоналістами питання щодо ефективності положень чинних конституцій у XXI ст. – столітті інформаційного суспільства [11, с. 16-17].

Наприклад, у контексті цифровізаційних аспектів реалізації прав людини вкрай актуальним напрямком сучасних технологій є сфера охорони здоров'я. Цифрова трансформація охорони здоров'я є однією з найдинамічніших сфер розвитку публічних послуг у XXI столітті. Штучний інтелект, мобільні застосунки, електронна медична картка та телемедицина поступово змінюють формат взаємодії між пацієнтом та медичними установами.

Право особи на отримання повної, зрозумілої та своєчасної інформації про свої права в системі охорони здоров'я є фундамен-

тальним компонентом права на медичну допомогу та гарантується як національним законодавством, так і міжнародним правом. У цифровому середовищі зазначене право набуває нових форм і потребує спеціального регулювання, яке забезпечувало б ефективну взаємодію між користувачем та цифровою системою.

Поява інтелектуальних систем діагностики, алгоритмів медичних рекомендацій та механізмів автоматизованого управління медичними даними зумовлює появу нових загроз для реалізації прав пацієнтів у цифровому середовищі. Серед основних викликів варто виокремити: 1) високий рівень складності цифрових медичних сервісів, що перешкоджає значній частині користувачів належним чином усвідомити принципи функціонування систем охорони здоров'я та прийняти інформовані рішення; 2) недостатню адаптацію інституту інформованої згоди до цифрового формату, що призводить до її формалізації та втрати змістовного наповнення, знижуючи рівень реального усвідомлення пацієнтом наслідків медичних втручань; 3) відсутність належної візуалізації, мультимодальності та спрощених пояснень, що ускладнює доступ до правової інформації для вразливих груп населення, зокрема осіб із низьким рівнем цифрової грамотності, похилого віку або з інвалідністю тощо.

Сучасний етап цифровізації медичної сфери обумовлює потребу в докорінному перегляді традиційних підходів до правопросвітницької діяльності. Зважаючи на зміну форм комунікації між пацієнтом і надавачем медичних послуг, правопросвітництво не може більше обмежуватися пасивними чи одноразовими формами інформування (буклетами, вебсайтами чи загальними правовими рекомендаціями). Відтак необхідним вбачається перехід до інтегрованої моделі правопросвітництва, яка передбачає вбудованість правової інформації безпосередньо у цифрові сервіси охорони здоров'я, зокрема мобільні застосунки, платформи телемедицини та eHealth-системи. У такій моделі правопросвітництво постає як постійно діючий, адаптивний і технологічно підтримуваний механізм взаємодії між пацієнтом та цифровим середовищем [12].

У багатьох країнах світу за дотриманням інформаційних та пов'язаних із ними прав стежить, поряд з іншими формами контролю та захисту, спеціалізований інформаційний омбудсман. Зарубіжна практика застосування омбудсманівської концепції [13–16],

особливо з огляду на наявні в Україні системні порушення у сфері інформації, доводить, що ідея запровадження інституту спеціалізованого омбудсмана із захисту інформації набуває особливої актуальності [17–19].

Традиційно інформаційні омбудсмани не лише розглядають скарги громадян щодо порушення їхніх прав на доступ до інформації, а й проводять моніторинг законодавчих та інших нормативних актів щодо доступу до інформації в країні, на основі чого вносять рекомендації щодо вдосконалення законодавства у сфері доступу до інформації та інформують державних службовців про їхній обов'язок дотримуватися відповідного законодавства про надання суспільно важливої інформації. Вони також проводять просвітницьку діяльність серед громадськості з роз'ясненнями щодо прав громадян та порядку доступу до інформації.

Динамічний розвиток сучасних інформаційних, особливо комп'ютерних, технологій дозволяє стверджувати й про тенденції математизації, інформатизації та цифровізації у сфері децентралізації та місцевого самоврядування. Проникнення у муніципальне життя методів кібернетики, ІТ-технологій, цифровізації відкрили широкі можливості для муніципального права. Наслідком цифровізації муніципально-правової матерії стають якісні та структурні зміни, а також формально логічні зв'язки та відносини, які існують у житті територіальних громад («громада в смартфоні», «цифрова громада»), муніципальному виборчому та референдумному процесі (е-демократія), муніципальній правозахисній та правозастосовній практиці, наданні адміністративних послуг на муніципальному рівні, е-консультації, е-петиції, функціонуванні сервісів, які допомагають вирішувати поточні проблеми у місті («Відкрийте місто», «Мапа звернень»), різних чат-ботів, за допомогою яких можна отримати швидку відповідь від органу влади. Ці інструменти поступово стають своєрідними провідниками думок та каталізаторами обміну інформацією між владою та громадою.

Цифрові моделі використовуються, зокрема, для розробки оптимальних систем побудови органів місцевого самоврядування, підрахунку голосів на виборах, розробки та прийняття управлінських рішень місцевого характеру. Кількісне відтворення функцій тих чи інших органів у вигляді моделі впливає на формування кращого варіанту їх структури та компетенції; кількісне відтворення

певних процесів роботи цих органів, наприклад, свідчить про проникнення математики в аналіз муніципальної публічно-владної діяльності. Цифровізація дозволяє динамізувати та демократизувати структури і функції відповідних муніципальних органів, устрій адміністративно-територіальних одиниць, визначити ступінь їх самостійності, самоврядності та ефективності.

Основні аспекти цифровізації громади ґрунтуються на 8 принципах Good Governance – залучення громади до ухвалення важливих рішень, відкритість, підзвітність, доступність та ефективність муніципалітету, його готовність до консенсусу з громадою та здатність чути кожного мешканця. Дуже важливою є експертна підтримка муніципалітетів для покращення стратегій комунікації з громадою та бізнесом, впровадження цифрових технологій. Виходячи з досвіду європейських держав, одним із головних пріоритетів у процесі цифровізації громад є підвищення цифрової грамотності населення, що передбачає створення не лише умов для навчання дорослих, а й впровадження мотиваційних програм та проведення інформаційних кампаній для більшого залучення жителів до використання впроваджених цифрових інструментів. Без перебільшення саме завдяки сучасним цифровим технологіям «цифрова громада» творитиме «цифрове майбутнє» людства.

Безумовно, повномасштабне вторгнення росії в Україну піддало ризику реформаційні процеси, серед яких опинилась і реформа місцевого самоврядування. Проте, попри складні умови дефіциту бюджету, зміщення фокусів уваги та нестачі кадрів, громади продовжують запускати процеси цифровізації на місцях. Дотримання громадами пріоритету на побудову цифрової держави стало важливим фактором забезпечення стійкості під час війни як на місцевому, так і на державному рівнях. Так, з лютого 2023 р. Міжнародна організація SocialBoost в партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України та за підтримки Програми «U-LEAD з Європою» запустила акселераційну програму для територіальних громад, яка допоможе створити та реалізувати проекти цифрової трансформації. Програма «Громада 4.0» допоможе теперішнім і майбутнім лідерам цифрової трансформації сформулювати концепції і запустити диджитал-проекти, засновані на поточних потребах мешканців та органів влади громад. Програма передбачає використання вже наявних технологій та розробку нових рішень задля

посилення стійкості, оптимізації цифрових процесів і впровадження інновацій, які сприятимуть відновленню і відбудові країни. Очікується, що запровадження цифрових технологій відіграватиме важливу роль у розвитку країни. Цифровізація стане для українських громад одним з інструментів відновлення та економічного зростання у післявоєнний час. Зокрема, для формування і розвитку проєктів цифрової трансформації громад SocialBoost буде використовувати багаторічний досвід і практики розвитку стартапів та IT-екосистеми України [16].

Висновки і перспективи подальших досліджень. На наш погляд, в умовах збройного вторгнення російської федерації на територію України та російсько-української війни кількість та спектр викликів, пов'язаних з інформаційними правами людини, а також проблемами контролю за дотриманням вимог законодавства з питань інформаційної безпеки, кіберзахисту тощо набуває масштабного характеру. З огляду на це, враховуючи позитивний вітчизняний та зарубіжний досвід, актуалізуються питання щодо посилення функціональних якостей конституційного права та організаційних можливостей усього конституційного механізму публічної влади (як органів державної влади, так і суб'єктів місцевого самоврядування), а також інститутів громадянського суспільства, щодо захисту інформації, інформаційних прав, інформаційної безпеки тощо.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою доктрини цифровізації конституційного права, конкретних механізмів забезпечення прав людини в умовах цифрових викликів, вивчення впливу цифровізації на формування конституціоналізму та дослідженням ролі цифрових технологій у реалізації функцій громадянського суспільства, держави та місцевого самоврядування. Особливу увагу варто приділити вивченню зарубіжного конституційного досвіду цифровізації та розробці методології оцінки її впливу на стан реалізації та захисту прав людини.

1. Батанов О. В. Конституційне право у сучасному світі: основні напрями та форми розвитку. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2003. № 7. С. 32–42. 2. Богдан Ю. В. Конституційно-правові основи забезпечення доступу до інформації в Україні та країнах Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2019. 228 с. 3. Батанова Н. М. Конституційний контроль та конституційно-правова відповідальність: концептуальні

питання взаємодії в умовах цифрової України. «Цифрова Україна»: конституційно-правова модель. Київ: Вид-во «Людмила», 2020. С. 124-131.

4. Костецька Т. А. Інформаційна функція держави: конституційні та інституційні аспекти. *Держава і право*. 2010. Вип. 47. С. 113-119.

5. Костецька Т. А. Становлення інформаційної функції як стратегічний напрямок розвитку української державності (конституційно-правове дослідження). *Правова держава*. 2011. Вип. 22. С. 224-231.

6. Барікова А. А. Електронна держава: нова ефективність урядування: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 224 с.

7. Костецька Т. А. Інформаційне право України: навч. посіб. Київ, 2009. 170 с.

8. Кушакова-Костицька Н. В. Право на інформацію в інформаційну епоху (порівняльне дослідження): монографія. Київ: Логос, 2018. 271 с.

9. Кушнір І. В. Конституційне право особи на доступ до публічної інформації та його забезпечення Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 251 с.

10. Нестеренко О. В. Інформація в Україні: право на доступ: монографія. Харків: Акта, 2012. 286 с.

11. Чалчинський В. І. Конституційно-правове забезпечення прав людини в умовах цифровізації: дис. ... докт. філос. за спец. 081 Право. Київ, 2025. 299 с.

12. Берч В. В. Цифрова медицина та парадигма права на правову інформацію: переосмислення інституту правопросвітництва. Конституційне будівництво в умовах війни: досвід України: матер. міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 20 червня 2025 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2025. С. 66-71.

13. Batanov O., Verlos N., Lotiuk O., Sinkevych O. Ombudsman Institute: Basic Models and Problems of Reception in Constitutional Law. *Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9 Issue 29/ May P. 273–281. URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1393/1245>.

14. Банах С. В. Функції омбудсманів у сучасному світі: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 197 с.;

15. Голяк Л. В. Інститут спеціалізованого омбудсмена: світовий досвід організації та діяльності: монографія. Львів: Вид-во «ЗУКЦ», 2011. 304 с.;

16. Марцеляк О. В. Конституційно-правовий статус інституту омбудсмена: світовий досвід та українська модель: автореф. дис. ... докт. юрид. н. Одеса, 2004. 36 с.

17. Заярний О. А. До питання щодо виконання Україною міжнародних зобов'язань щодо запровадження інституту інформаційного омбудсмена: деякі концептуально-прикладні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. Право. 2021. Вип. 64. С. 21-219.

18. Нестеренко О. В. Інформаційний омбудсман в механізмі забезпечення прав людини і основоположних свобод. *Юридична Україна*. 2008. № 1. С. 16-21.

19. Тимченко Н. М. Перспективи введення в Україні інституту інформаційного омбудсмена. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / ДВНЗ «УАБС НБУ»*. Суми, 2012. № 36. С. 265-269.

20. Час диджитальних змін: нова можливість для цифровізації українських громад. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16062?fbclid=IwAR01ucB034qa4RG4wF1RoZd1vNzOutJFyZCnBc8MiY95fnLMhb7A4RswCLA>

References

- 1.** Batanov O. V. Konstytutsiine pravo u suchasnomu sviti: osnovni napriamy ta formy rozvytku. Biuletyn Ministerstva yustytstii Ukrainy. 2003. № 7. S. 32-42.
- 2.** Bohdan Yu. V. Konstytutsiino-pravovi osnovy zabezpechennia dostupu do informatsii v Ukraini ta krainakh Yevropeiskoho Soizuzu: dys. ... kand. yuryd. n. Kyiv, 2019. 228 s.
- 3.** Batanova N. M. Konstytutsiinyi kontrol ta konstytutsiino-pravova vidpovidalnist: kontseptualni pytannia vzaiemodii v umovakh tsyfrovoy Ukrainy. «Tsyfrova Ukraina»: konstytutsiino-pravova model. Kyiv: Vyd-vo «Liudmyla», 2020. S. 124-131.
- 4.** Kostetska T. A. Informatsiina funktsiia derzhavy: konstytutsiini ta instytutsiini aspekty. *Derzhava i pravo*. 2010. Vyp. 47. S. 113-119.
- 5.** Kostetska T. A. Stanovlennia informatsiinoi funktsii yak stratehichniy napriamok rozvytku ukraïnskoi derzhavnosti (konstytutsiino-pravove doslidzhennia). *Pravova derzhava*. 2011. Vyp. 22. S. 224-231.
- 6.** Barikova A. A. Elektronna derzhava: nova efektyvnist uriaduvannia: monohrafiia. Kyiv: Yurinkom Inter, 2016. 224 s.
- 7.** Kostetska T. A. Informatsiine pravo Ukrainy: navch. posib. Kyiv, 2009. 170 s.
- 8.** Kushakova-Kostytska N. V. Pravo na informatsiiu v informatsiinu epokhu (porivnialne doslidzhennia): monohrafiia. Kyiv: Lohos, 2018. 271 s.
- 9.** Kushnir I. V. Konstytutsiine pravo osoby na dostup do publichnoi informatsii ta yoho zabezpechennia Upovnovazhenym Verkhovnoi Rady Ukraini z prav liudyny: dys. ... kand. yuryd. n. Kyiv, 2018. 251 s.
- 10.** Nesterenko O. V. Informatsiia v Ukraini: pravo na dostup: monohrafiia. Kharkiv: Akta, 2012. 286 s.
- 11.** Chalchynskiy V. I. Konstytutsiino-pravove zabezpechennia prav liudyny v umovakh tsyfrovizatsii: dys. ... d-ra filos. za spets. 081 Pravo. Kyiv, 2025. 299 c.
- 12.** Berch V. V. Tsyfrova medytsyna ta paradyhma prava na pravovu informatsiiu: pereosmyslennia instytutu pravoprosvitnytstva. Konstytutsiine budivnytstvo v umovakh viiny: dosvid Ukrainy: mater. mizhnar.nauk.-prakt. konf., m. Uzhhorod, 20 chervnia 2025 r. Uzhhorod: Uzhhorodskiy natsionalnyi universytet, 2025. S. 66-71.
- 13.** Batanov O., Verlos N., Lotiuk O., Sinkevych O. Ombudsman Institute: Basic Models and Problems of Reception in Constitutional Law. *Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9 Issue 29/ May. P. 273-281. URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1393/1245>.
- 14.** Banakh S. V. Funktsii ombudsmaniv u suchasnomu sviti: monohrafiia. Ternopil: TNEU, 2016. 197 s.
- 15.** Holiak L. V. Instytut spetsializovanoho ombudsmana: svitovyi dosvid orhanizatsii ta dialnosti: monohrafiia. Lviv: Vydavnytstvo «ZUKT», 2011. 304 s.
- 16.** Martseliak O. V. Konstytutsiino-pravovyi status instytutu ombudsmana: svitovyi dosvid ta ukraïnska model: avtoref. dys. ... doct. yuryd. n. Odesa, 2004. 36 s.
- 17.** Zaiarnyi O. A. Do pytannia shchodo vykonannia Ukrainoiu mizhnarodnykh zoboviazan shchodo zaprovadzhennia instytutu informatsiinoho ombudsmana: deiaki kontseptualno-prykladni aspekty. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*. Ser. Pravo. 2021. Vyp. 64. S. 21-219.
- 18.** Nesterenko O. V. Informatsiinyi ombudsman v mekhanizmi zabezpechennia prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod. *Yurydychna Ukraina*. 2008. № 1. S. 16-21.
- 19.** Tymchenko N. M.

Perspektyvy vvedennia v Ukraini instytutu informatsiinoho ombudsmána. Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy: zb. nauk. prats / DVNZ «UABS NBU». Sumy, 2012. № 36. S. 265-269. 20. Chas dydzhytalykhyk zmin: nova mozhlyvist dlia tsyfrovizatsii ukrainskykh hromad. Detsentralizatsiia. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16062?fbclid=IwAR01ucB034qa4RG4wF1RoZd1vNzOutJFyZCnBc8MiY95fnLMhb7A4RswCLA>

Batanov Oleksandr. Digitalisation of modern constitutional law in the context of globalisation

The article provides a comprehensive analysis of the impact of digitalization processes on the development of modern constitutional law. It is established that the digitalization of constitutional law manifests itself in several key directions, including the transformation of traditional constitutional rights and freedoms under the influence of digital technologies, the emergence of fundamentally new human rights – digital rights, as well as the digitalization of the organization of state power and local self-government.

The essence and content of digital human rights are examined as a separate group of rights associated with the use of and/or exercised via the Internet through specific digital devices. It is argued that the constitutional enshrinement of digital human rights may be carried out through the «constitutionalization of digital rights» (direct incorporation of new digital rights into the constitution).

The current state of digital rights constitutionalization in Ukraine is examined, and the necessity of their further development through special legislation and possible constitutional amendments is emphasized. The establishment of a specialized institution of an information ombudsman is justified as an effective mechanism for the protection of digital rights.

The impact of digitalization on the organization of public authorities and local self-government is explored through the development of e-government as a new form of public administration, which enhances the efficiency, transparency, and accountability of governance. The formation of the informational function of the state is studied, which includes ensuring free access to information, developing an effective system for exercising citizens' information rights, advancing digital infrastructure, and protecting informational rights in the context of cybersecurity threats. The main challenges of digitalizing constitutional law are identified, including: the lack of a unified approach to defining digital human rights; the challenge of balancing digital rights and cybersecurity; digital inequality; insufficient adaptability of legal regulation to the digital environment; technological dependency of legal regulation; difficulties in determining jurisdiction in cyberspace; low levels of digital literacy among the population; and the vulnerability of certain social groups. Possible solutions to these challenges are proposed.

Key words: state, society, constitutional law, constitutionalism, digitalization, digital human rights, information society, internet, e-government, e-democracy, human rights, right to privacy, right to be forgotten, information society, information ombudsman, digital literacy.